

1. KDO, CO?

Silvie Pýchová

Kdo by si měl knihu přečíst? Co je kariérové poradenství a kariéra?

Žijeme v době, kdy se svět a společnost mění takovou rychlostí jako nikdy v historii. Stejně tak rychle se proměňuje i práce. Už dávno neplatí, že se člověk ve škole připraví na určitou profesi a tu bude po většinu života v plus minus podobných podmínkách vykonávat. Nastala situace, kdy relativně rychle vznikají nové profese, které reagují na potřeby dynamického trhu, a jiné pracovní profese postupně zanikají. Mezi ty nově vzniklé můžeme zařadit například vývojáře aplikací – vzhledem k tomu, že aplikace se začaly používat v souvislosti se vznikem chytrých telefonů, logicky dříve nikdo takový nebyl potřeba. A i ty, které přetrvávají, se neustále vyvíjejí, a je tedy potřeba zůstat ve střehu a nepřestat se vzdělávat, aby se člověk orientoval v tom, co je po něm v práci požadováno. Nemluvě o bezmezných možnostech pracovního uplatnění v globálním měřítku světa. Lidé dnes v práci musejí přebírat daleko větší míru zodpovědnosti za porozumění svým potřebám, stanovování vlastních cílů a řízení své kariéry. Tato změna evokuje jiný přístup k vlastní práci, kdy lidé spíše hledají takovou, která vyhovuje jejich životu, než že by hledali způsob, jak sami zapadnou do zaměstnání.

Jak se v tom všem má ale zorientovat mladý člověk a rozpoznat, kde je jeho místo? Jak má zjistit, co je pro něj vhodná práce, jaký je jeho potenciál a jaké jsou jeho limity?

Jako o určitém léku na tento problém se mluví o kariérovém poradenství, které nabývá na významu v poslední době i v České republice. V čem může pomoci a jak kariérové poradenství může fungovat i v českých podmínkách, se můžete dočíst právě v této publikaci. Kniha je určena všem lidem, které zajímá, jak se připravit na tyto nové výzvy, ale zejména pedagožkám a pedagogům na českých školách, ředitelkám a ředitelům škol, kariérovým a výchovným poradkyním a poradcům, kteří chtějí žáky a studenty na školách připravovat na vstup na trh práce na základě aktuálních dat a podle aktuálních trendů v této sféře.

Co znamená kariérové poradenství v 21. století?

Co ve vás evokují slova kariéra a poradenství? Kariéra nejspíš kariéristy, kteří touží šplhat po žebříčku úspěchu. A poradenství asi experta, ke kterému přijdete, a on vám poradí, co se životem. Jde tedy o to radit kariéristům, jak být ještě úspěšnější? Vůbec ne. Naopak jde o každého člověka, o to, aby mohl uplatnit svůj potenciál i ve složitých podmínkách měnícího se světa a mohl prožít spokojený život. Na kariéru je pohlíženo jako na celoživotní cestu, během níž se mění podmínky na trhu práce a ve společnosti celkově.

Pokud jste stejně jako já začínali svou kariéru v 90. letech 20. století nebo dříve, nejspíš jste také netušili, že za pár let budete moci pracovat na dálku, komunikovat přes mobilní telefon či chat, že ve své práci budete používat chytré aplikace a pro platby elektronické nebo mobilní bankovníctví. Ale ono není lehké s takto dynamickým vývojem držet krok. Jiná věc je, jestli tyto vymoženosti využívá člověk ve svém osobním životě, a něco jiného zase je, pokud to vyžaduje vývoj jeho profese. Navíc se mé povolání může vyvinout i tím směrem, že už ani nebude odpovídat mým předpokladům, a mně nezbude než se porozhlédnout po jiném odvětví.

V situaci, kdy člověk neví, zda adekvátně uplatňuje svoje schopnosti, nebo když se nedostatečně orientuje v tom, kam by se mohl ve své práci či vzdělávání posunout, mu může pomoci právě kariérové poradenství. Je to služba, která umožní člověku, aby si poskládal svoje dosavadní zkušenosti, zrefletoval, co se v životě naučil a jak se mezitím změnila situace kolem něj, a na základě toho naplánoval, jak na to bude reagovat a kam chce sám sebe do budoucna směřovat. Kariérové poradenství je ale i celý systém vzdělávání dětí a mladých lidí, kteří se připravují, že převzmu zodpovědnost za to, že se budou celý život učit novým znalostem a dovednostem a budou schopni vyhodnocovat příležitosti, které jim dynamicky se vyvíjející svět nabízí.

Už současní žáci 1. tříd ZŠ budou vstupovat na trh práce po roce 2030, nikdo ale aktuálně netuší, jak bude prostředí práce v tuto dobu vypadat. Můžete namítnout, že to není nic nového, to je osud pedagogů, že připravují na život ve společnosti, která se vyvíjí. Jenže doposud jsme nežili ve společnosti, která se vyvíjí takovým tempem, a to zejména díky dopadu rozvoje technologií, ale i postupující globalizaci. Lidem totiž začínají mimo jiné v práci významně konkurovat roboti, umělá inteligence je v mnoha ohledech ve svém výkonu spolehlivější než člověk. Vypadá to jako úryvek ze sci-fi románu, ale nejen v České republice se čím dál více mluví o 4. průmyslové revoluci, technologie do jisté míry nahradí člověka nejen v případě manuální práce, ale i v daleko sofistikovanějších činnostech (například ve finančním sektoru, administrativě, zdravotnictví apod.). O revoluci se mluví proto, že se očekává minimálně tak významná společenská změna, jako když se přecházelo od zemědělství na venkově na průmyslovou výrobu ve městech v 19. století.

Je zřejmé, že se s trhem práce něco významného děje, ale jak se na to připravit?

Do jisté míry může pomoci kariérové poradenství. Je na něj v poslední době kladen takový důraz právě proto, že je potřeba, aby si změny celospolečenského kontextu byli vědomi už žáci na školách a aby počáteční vzdělávání s tímto vývojem počítalo. Škola má možnost žáky vést dlouhodobým vzdělávacím procesem k tomu, aby byli schopni v těchto složitých a neustále se měnících podmínkách do budoucna nejen přežít, ale i prožít kvalitně život.

Kariérové poradenství tedy může mít jakoukoliv formu, která podpoří dítě, mladého člověka či dospělého v tom, aby se naučil orientovat v sobě a v kontextu, ve kterém žije a bude žít v budoucnu. Určitě tedy nejde o zaškatulkování žáka do nějaké konkrétní profese a ujišťování ho v tom, že ho tato konkrétní práce bude celý život živit. Dnešní mladí lidé budou potřebovat se rychle rozhodovat a orientovat se v široké nabídce příležitostí, také budou muset unést určitá rizika, která s sebou nesou zmiňované trendy ve společnosti. Kariérové poradenství ale také neznamená to, že se přijdu poradit k nějaké autoritě, která rozumí tomu, jak by měl vypadat můj život. Nikdo takový neexistuje a jediným odborníkem na život je a bude samotný člověk. Kariérové poradenství a vzdělávání mu ale může pomoci si toto uvědomit a klást mu otázky, které mu pomohou stát pevněji na svých nohách při rozhodování o svém dalším směřování.

Kariérové poradenství je obor, který má za sebou přibližně 100 let vývoje. Například rozvoj myšlenek Donalda E. Supera o sebepojetí a přizpůsobení k profesi vedl k „předefinování profesního poradenství jako procesu pomáhání jedinci při vyvíjení komplexního a přiměřeného obrazu sebe sama a své role ve světě práce, testování tohoto konceptu v porovnání s realitou a jeho převedení do reality, spolu s uspokojením jedince i přínosem pro společnost“¹. Naše publikace vám umožní nahlédnout do světa kariérového poradenství tak, abyste každý pád mohli vnímat jako příležitost pro svůj další růst.

¹ SUPER, D. E. Vocational adjustment: implementing a self-concept. *Career Development Quarterly*. 1988, 36, s. 357. (překlad: *Průvodce kariérou pro školy. Zpráva o efektivním kariérovém poradenství*. Dům zahraničních služeb pro Centrum Euroguidance, 2012, s. 17).

Proměna kariérní cesty autorek této knížky

PETRA DRAHOŇOVSKÁ (40 let)

Střední škola (obor): gymnázium (všeobecné zaměření)

Vysoká škola (obor): Karlova univerzita, Fakulta sociálních věd, obor sociologie, veřejná a sociální politika, Technická univerzita v Liberci: pedagogicko-psychologické minimum

Jaké profese vykonávala v minulosti: projektový manažer v oblasti vzdělávání, auditor EU projektů, metodik státních vzdělávacích a kariérových zakázek, manažer komerčních vzdělávacích zakázek, manažer IT vzdělávání, change managementu a lektor Google aplikací, v mezích občas barmanka v El Salvador 😊

Současné povolání: OSVČ kariérový kouč, poradce a lektor, metodik rozvojových, vzdělávacích a kariérových projektů, autorka výukových materiálů a nástrojů v oblasti self career management, funkční designér webových aplikací v oblasti kariérového poradenství, tlumočnicka a průvodce kariérového rozvojového kurzu v Guatemale, autorka odborných publikací v oblasti kariérového rozvoje lidí

Co k němu potřebuje znát a umět: self career management vč. schopnosti prezentovat se veřejně, time management, finanční gramotnost a plánování, znalost práva a účetnictví v podnikání, jazykové znalosti (CZ, EN, ES), schopnost metodicky zpracovávat informace (konceptní a analytické myšlení), práce s tvrdými daty (Excel), empatie, schopnost aktivně naslouchat a komunikovat s lidmi různého věku, vzdělání, kultur, kreativita a myšlení out of the box, schopnost improvizovat a učit se z chyb, schopnost se učit za pochodu z jakékoliv situace (formálně, neformálně, informálně), kvalitní ovládnutí řemesla lektora, kouče, poradce

HELENA KOŠTÁLOVÁ (48 let)

Střední škola (obor): gymnázium se zaměřením na živé jazyky

Vysoká škola (obor): Obchodně podnikatelská fakulta, Slezská univerzita, obor: marketing a management; sociální management

Jaké profese vykonávala v minulosti: asistentka marketingu, office manažerka, koordinátorka vzdělávacích programů, odborná referentka ve státní organizaci, lektorka kurzů angličtiny, koordinátorka projektů jazykového vzdělávání, projektová manažerka

Současné povolání: kariérová poradkyně, lektorka, metodička, vedoucí vzdělávacího oddělení

Co k němu potřebuje znát a umět: komunikační dovednosti, lektorské dovednosti, aktivní naslouchání, vedení poradenského rozhovoru, odborné znalosti, flexibilita, kreativita, organizační dovednosti, empatie, jazykové znalosti, ochota a schopnost dále se vzdělávat, motivace, schopnost delegovat úkoly

DOROTA MADZIOVÁ (37 let)**Střední škola (obor):** hotelnictví a turismus**Vysoká škola (obor):** marketingová komunikace**Jaké profese vykonávala v minulosti:** průvodkyně na hradě, fundraiserka, projektová asistentka, vedoucí komunitního centra, regionální konzultantka EU programu pro mládež, projektová manažerka**Současné povolání:** kariérová poradkyně, lektorka, metodička, terapeutka**Co k němu potřebuje znát a umět:** propojování světa vzdělávání se světem práce, komunikační a lektorské dovednosti, orientace na klienta, schopnost vidět a využívat příležitosti, spolupráce s lidmi z různých prostředí, neustálá práce na sobě vč. sebepoznání (self-management)**SILVIE PÝCHOVÁ** (44 let)**Střední škola (obor):** střední průmyslová škola strojní, strojírenství**Vysoká škola (obor):** Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, obor: učitelství pro 2. a 3. stupeň, francouzština a občanská výchova**Jaké profese vykonávala v minulosti:** recepční, sekretářka, tlumočnice a překladatelka z francouzštiny, učitelka, odborná referentka a vedoucí odboru ve státní instituci, OSVČ**Současné povolání:** výkonná ředitelka střešní asociace, lektorka a metodička kariérového poradenství**Co k němu potřebuje znát a umět:** management organizace, strategické a koncepční myšlení, organizační dovednosti, jazykové vybavení (angličtina), komunikační a lektorské dovednosti, time management**AKTIVITA (INDIVIDUÁLNÍ REFLEXE)
PRO ČTENÁŘE/UČITELE/ŽÁKY/STUDENTY
NA ZÁKLADĚ TÉTO KAPITOLY***Jaké profese jste si už v životě vyzkoušeli?**Odpovídá vaše vzdělání vašemu současnému povolání?**Jak to mají lidé ve vašem okolí, v rodině, přátelé, kolegové?*

Shrnutí

- Trh práce se vyvíjí natolik dynamicky, že ztrácíme schopnost se v něm orientovat.
- Lidem začínají v práci konkurovat technologie, hovoří se o 4. průmyslové revoluci.
- Lidé budou potřebovat se rychle rozhodovat a orientovat se v široké nabídce příležitostí, škola by je na to měla připravit.
- Kariérové poradenství jim nabízí podporu v tom, aby se zorientovali v sobě, co mohou a chtějí dělat, a v měnících se podmínkách, v nichž se mohou uplatnit.